

92

Από την ΑΓΟΡΑ ΤΟΥ ΛΙΜΑΝΙΟΥ

στην ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, στα ΔΥΤΙΚΑ ΤΕΙΧΗ και το ΦΡΟΥΡΙΟ ΒΑΡΔΑΡΙΟΥ

3°S ΠΕΡΙΠΑΤΟΣ

Ιστορικός τόπος Λαδάδικων (η Αγορά του λιμανιού) (1)

Η περιοχή πάνω από την οδό Κουντουριώτη ως την οδό Ολυμπίου Διαμαντή (όριο με τη Φράγκικη συνοικία) και από την παλιά οδό Χίου ως την Λήμνου ονομαζόταν επί τουρκοκρατίας Istirá, που σημαίνει αγορά. Σήμερα η περιοχή που περικλείεται μεταξύ των οδών Κουντουριώτη, Αξιού, Αβέρωφ, Ίωνος Δραγούμη, Εδέσσης, Βίκτ. Ουγκώ, Τσιμισκή, Σαλαμίνος, είναι το τμήμα που έχει απομείνει από την Αγορά του Λιμανιού και το οποίο έχει κηρυχθεί προστατευόμενος Ιστορικός Τόπος, γνωστός με την ονομασία Λαδάδικα. Η ίδια περιοχή, κατά την τουρκοκρατία κατέλαβε την επιχωματωμένη πλέον τότε έκταση που καταλάμβανε ο βυζαντινός λιμένας του Μεγ. Κωνσταντίνου. Υπήρξε το κέντρο του χονδρεμπορίου για πολλούς αιώνες, κυρίως λάδι, μπαχαρικά και άλλα είδη από την Αίγυπτο, ενώ από τον 18° αιώνα στην αγορά αυτή συγκεντρώνονταν τα σιτηρά. Ο χαρακτήρας της παρέμεινε ενιαίος, ως το 1866 περίπου, εποχή που αρχίζει η αναμόρφωση και ενοποίηση των περιοχών του λιμανιού και των σιδηροδρομικών σταθμών και η κατεδάφιση του παραθαλάσσιου τείχους. Μετά από την πυρκαγιά του 1856 αρχίζει η ανοικοδόμηση των Λαδάδικων και τμήματος της οδού Φράγκων. Την εποχή αυτή κατασκευάζονται οι ιδιαίτερα χαρακτηριστικές φράγκικες νέες αποθήκες με το σκουρόχρωμο τούβλο και τις στέγες Φλαμανδικού τύπου. Από το 1892 και μετά, με την έναρξη κατασκευής του νέου λιμανιού της πόλης, η αγορά επεκτείνεται στο χώρο του παλιού μόλου της που επιχωματώνεται. Στις νέες ζώνες κτίστηκαν τα εκλεκτικιστικά κτίρια που διατηρούνται έως σήμερα στις οδούς Αβέρωφ, Αξιού και Βότση. Η μεγάλη, καταστροφική πυρκαγιά του 1917, που κατέστρεψε το μεγαλύτερο τμήμα του κέντρου της πόλης, ανατολικά της Αγοράς Istirá και της φράγκικης συνοικίας, άφησε άθικτο το τμήμα της αγοράς αυτής. Η καταστροφή της όμως επήλθε με την εφαρμογή του ισχύοντος Ρυμοτομικού Σχεδίου μετά το 1925 και τις επόμενες δεκαετίες, κυρίως όμως με τη διάνοιξη των οδών Τσιμισκή και Σαλαμίνος. Η αντίστροφη πορεία για τη διάσωση του ιστορικού χαρακτήρα των Λαδάδικων, άρχισε το 1985, όταν κηρύχθηκε Ιστορικός Τόπος.

Τα κτίρια των Ιστορικών Τραπεζών : Εθνικής, Ελλάδος και Ιονικής -Λαϊκής (σημερινή Alpha Bank) (2)

Συγκεντρωμένα στο οικονομικό και εμπορικό κέντρο της πόλης (οδοί Τσιμι-

σκή, Ιωνος Δραγούμη και Μητροπόλεως) τα κτίρια αυτά συνδυάζουν την επιβλητικότητα και τους νεωτερισμούς στην αρχιτεκτονική τους με την πολιτική και ιδεολογία των οικονομικών οργανισμών που εκπροσωπούν. Τα κεντρικά καταστήματα της Εθνικής και της Τραπέζης Ελλάδος, αποτελούν κτιριακά ενιαίο σύνολο, που κτίστηκε το 1928 για λογαριασμό της Εθνικής Τράπεζας, από τους αρχιτέκτονές της Αρ. Βάλβη και Ιωαν. Ισηγόνη. Αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα του μεσοπολεμικού εκλεκτικισμού. Στις όψεις, χαρακτηριστικά στοιχεία είναι το δωρικού ρυθμού πρόπυλο επί της οδού Τσιμισκή και οι υψίκορμοι κίονες με τα κορινθιακά κιονόκρανα που υποβαστάζουν έντονα προεξέχον γείσο επί των οδών Ίωνος Δραγούμη και Μητροπόλεως. Εσωτερικά, το κτίριο υποδιαιρείται σε δύο ανεξάρτητα τμήματα, ένα για κάθε τραπεζικό οργανισμό. Και στα δύο τμήματα, κυρίαρχο στοιχείο αποτελεί ο κεντρικός χώρος συναλλαγών, ο οποίος στο τμήμα της Τράπεζας της Ελλάδος διατηρεί την αρχική του επίστεψη, ένα μεταλλικό κυλινδρικό τρούλο. Το υποκατάστημα αρχικά της "Ιονικής Τράπεζας Ltd" (σημερινή Alpha Bank) που ιδρύθηκε στην πόλη το 1916, στεγάστηκε στο υπάρχον ιδιόκτητο κτίριό της, το οποίο κατασκευάστηκε το 1929 με σχέδια του αρχιτέκτονα Μ. Λυκούδη. Η αρχιτεκτονική του ακολουθεί τον εκλεκτικισμό, με αναφορά σε διάφορους ρυθμούς της αρχαιότητας, ενώ στο εσωτερικό του επικρατεί το art nouveau.

Τράπεζα Θεσσαλονίκης (στοά Μαλακοπή), στην πλατεία Χρηματιστηρίου (3)

Η Τράπεζα Θεσσαλονίκης ιδρύθηκε το 1888 από τους αδελφούς Αλλατίνι με τη συμμετοχή της Lander Bank της Βιέννης. Το 1909 η διεύθυνσή της

Η Πλατεία Ελευθερίας, σε καρτ-ποστάλ των αρχών του $20^{\circ\circ}$ αιώνα. Eleftherias Square, in a postcard of the early $20^{\circ\circ}$ century.

μεταφέρθηκε στην Κωνσταντινούπολη. Το υποκατάστημα της Θεσσαλονίκης λειτούργησε έως το 1940. Το κτίριο, γνωστό και ως "στοά Μαλακοπή", βρίοκεται στο κέντρο της παλιάς φράγκικης συνοικίας. Κτίστηκε στο διάστημα 1906 - 1907, στο χώρο του κήπου του παλιού αρχοντικού Αλλατίνι. Το διώροφο κτίσμα, με σχέδια του αρχιτέκτονα Vitalliano Poselli, με ελεύθερες τις δύο όψεις του (προς την πλατεία Χρηματιστηρίου και την οδό Βηλαρά) οργανώθηκε γύρω από έναν κεντρικό χώρο σε όλο το ύψος του, που φωτίζεται από μεταλλική δίριχτη στέγη. Η σύνθεση των στοιχείων της κύριας όψης είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα και γίνεται με βάση γνωστά αναγεννησιακά πρότυπα. Τέλος το ρολόι στο κέντρο του αετώματος σταμάτησε να λειτουργεί την ώρα (νυχτερινή) του μεγάλου σεισμού της 20^πς Ιουνίου του 1978.

Καθολική εκκλησία (4)

Το 1742 ιδρύθηκε η πρώτη ενοριακή εκκλησία των καθολικών της πόλης από τους Ιησουΐτες που διηύθυναν την αποστολή έως το 1773. Το 1783 τους διαδέχθηκαν οι Λαζαριστές. Με την πυρκαγιά του 1839 η εκκλησία κάηκε μαζί με το παρακείμενο Προξενείο, ανακατασκευάστηκε το 1867 και καταστράφηκε εκ νέου το 1897. Η σημερινή εκκλησία, τρίκλιτη βασιλική, άρχισε να κατασκευάζεται το ίδιο έτος και ολοκληρώθηκε το 1900 σε σχέδια του Vitaliano Poselli, πάνω στα θεμέλια της παλαιότερης εκκλησίας. Κατά τον τελευταίο πόλεμο υπέστη σοβαρές ζημιές από βομβαρδισμό.

Οθωμανική Τράπεζα (πρώην ΙΚΑ Φράγκων, σημερινό Κρατικό Ωδείο) (5) Το σημερινό κτίριο κτίστηκε μετά το 1903, στη θέση του αρχοντικού του

Το κτίριο της Οθωμανικής Τράπεζας στη Θεσσαλονίκη, στις αρχές του 20^ω αιώνα, στο οποίο σήμερα στεγάζεται το Κρατικό Ωδείο Θεσσαλονίκης. The building of the Ottoman Bank in Thessaloniki, in the early 20th century, nowadays home to the Thessaloniki State Conservatoire.

Η Πύλη του Φρουρίου Τοπ Χανέ στην περιοχή Δικαστηρίων, σε καρτ-ποστάλ των αρχών του $20^{\circ\circ}$ αιώνα. The gate of theTop Hane Fort in the Dikastiria district, in a postcard of the early $20^{\circ\circ}$ century.

Τζεκ Άμποττ. Οι μηχανικοί Barouh και Amar σχεδίασαν το νέο οικοδόμημα διατηρώντας τον κάνναβο της πρόσοψης του πρώτου κτιρίου. Επισκευές και προσθήκες έγιναν σύμφωνα με μελέτες των μηχανικών Πλέυμπερ (1921) και Μοδιάνο (1924). Κυρίαρχο στοιχείο στην οργάνωση του κτιρίου αποτελεί το εσωτερικό αίθριο, το οποίο στο ισόγειο εμφανίζεται κλειστό με θολωτή τζαμωτή στέγαση. Χαρακτηρίζεται από το νεομπαρόκ στυλ, στο οποίο είναι φανερές οι γαλλικές επιδράσεις.

Συγκρότημα "Δελασάλ" (6)

Το ελληνογαλλικό κολέγιο (Delasalle St Michel) που ιδρύθηκε το 1888, κάλυψε αρχικά τις λειτουργίες του σχολείου του σε μεγάλη κατοικία της οικογένειας Σαρνώ στην οδό Φράγκων που αγοράστηκε το 1895. Το 1926 κατεδαφiστηκε η κατοικία εκείνη και κατασκευάστηκε το νέο κτίριο. Αποτελείται από δύο πτέρυγες που συναντώνται σε «κάθετη» γωνία, στην άρθρωση της οποίας υψώνεται πυργοειδής κατασκευή με τη μνημειακή είσοδο. Ο τρίτος όροφος είναι μεταγενέστερη προσθήκη. Στα αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά κυριαρχούν στοιχεία της νεο-βυζαντινής αρχιτεκτονικής. Στους χώρους του εκπαιδευτηρίου στεγάζεται σήμερα τμήμα των Δικαστηρίων της Θεσσαλονίκης.

Φρούριο Βαρδαρίου (Τοπ Χανέ) (7) 🛛 🧐

Βρίσκεται στο νοτιοδυτικό άκρο της περιμέτρου των τειχών, κατασκευάστηκε το 1546 από το Σουλτάνο Σουλεϊμάν το Μεγαλοπρεπή (1520-1566) για την προστασία της δυτικής πλευράς του λιμανιού. Ο οχυρωματικός περίβολος είχε περιλάβει στην ανατολική πλευρά του τμήμα του δυτικού παλαιοχρι-

στιανικού και βυζαντινού τείχους. Ο τετράγωνος πύργος στην ανατολική άκρη του είναι γνωστός και ως Πύργος του Αναγλύφου. Ο τοίχος αυτός ταυτίστηκε με το Τζερέμπουλον των βυζαντινών πηγών του 15^{ου} αιώνα, δηλαδή το λιμενοβραχίονα που έκλεινε από τη νοτιοδυτική πλευρά το τεχνητό λιμάνι που κατασκεύασε ο Μέγας Κωνσταντίνος το 322/23. Η θάλασσα εισχωρούσε εκείνη την εποχή μέσα στη σημερινή πόλη και έφτανε σχεδόν μέχρι την οδό Φράγκων. Το βυζαντινό λιμάνι καταχώθηκε σταδιακά στα χρόνια της τουρκοκρατίας, δημιουργώντας την περιοχή όπου αργότερα αναπτύχθηκε η εμπορική συνοικία Istira (βλ. Λαδάδικα). Σε τουρκική έκθεση του 1733 αναφέρεται με τις ονομασίες "Τοπ-χανέ" (πύργος Οπλοστασίου) και "Ταμπά Χανέ" (πύργος Βυρσοδεψείων). Τα τεχνικά χαρακτηριστικά του φρουρίου δηλώνουν τη δυνατότητα χρήσης πυροβόλων όπλων και εντάσσεται στο πλαίσιο εκσυγχρονισμού της οχύρωσης της πόλης. Επισκευές και ενισχύσεις έγιναν στο Φρούριο και αργότερα, με σπουδαιότερη αυτή του 1741, κατά την οποία το νότιο τμήμα του τείχους προς το εσωτερικό διαπλατύνθηκε κατά 18 μέτρα, δημιουργώντας ανάχωμα, στο οποίο κατασκευάστηκαν τρεις πυριτιδαποθήκες.

Ξενοδοχείο "Βιέννη" (8)

Το κτίριο, που ανήκε στον Κ. Μανώλα, κτίστηκε το 1925 με σχέδια του αρχιτέκτονα Γ. Καμπανέλλου, στην αρχή της οδού Εγνατία, μια περιοχή, η οποία ως είσοδος της πόλης, από τα δυτικά άρχισε να αναπτύσσεται εμπορικά ήδη από τη δεκαετία του 1880. Η διαμόρφωση της όψης χαρακτηρίζεται από τις εκλεκτικιστικές τάσεις της εποχής, ενταγμένες στις γενικές αρχές οργάνωσης ενός νεοκλασικού έργου.

Τα ιστορικά κτίρια των τραπεζών της Θεσσαλονίκης στην πλατεία Ελευθερίας, η Εθνική Τράπεζα (αριστερά) και η παλαιά Ιονική – Λαϊκή Τράπεζα (δεξιά). The historic buildings of the banks of Thessaloniki on Eleftherias Square: the Ethniki Bank (left) and the former Ioniki-Laiki Bank (right).

Το παλαιοχριστιανικό και βυζαντινό τείχος (στη δυτική πλευρά) (9) Έχει αποκαλυφθεί στον άξονα από το φρούριο του Βαρδαρίου προς την πλατεία Δημοκρατίας (Βαρδάρι), όπου υπήρχε η κύρια πύλη προς τα δυτικά, η Χρυσή Πύλη των τειχών της πόλης. Από αυτήν ξεκινούσε η κύρια οδική αρτηρία της Θεσσαλονίκης, η ρωμαϊκή Via Regia ή η βυζαντινή Λεωφόρος που περνούσε κάτω από το επίπεδο της σημερινής Εγνατίας οδού. Το τείχος συνεχίζει πέραν της πλατείας Δημοκρατίας, επί της οδού Ειρήνης, για να φτάσει στην οδό Αγίου Δημητρίου, στον άξονα της οποίας ανοιγόταν μία άλλη πύλη των δυτικών τειχών, η Λυταία Πύλη.

Paşa Hamami [λουτρά Φοίνιξ] (10)

Στη συμβολή των οδών Ζεφύρων, Κάλβου και Π. Καρατζά διατηρείται το τουρκικό λουτρό που ίδρυσε ο Cezeri Kasim Paşa, Sancakbey της Θεσσαλονίκης γύρω στο 1520-1530, ο ίδιος που μετέτρεψε και το ναό των Αγίων Αποστόλων σε τζαμί. Το λουτρό, του οποίου η τουρκική ονομασία ήταν Paşa Hamami, ήταν αρχικά μονό, αργότερα όμως μετατράπηκε σε διπλό (για άνδρες και γυναίκες) και λειτούργησε ως το 1981.

Εκκλησία Αγίων Αποστόλων (11) 🙆

Ήταν άλλοτε καθολικό μονής. Η σημερινή ονομασία του οφείλεται στη λαϊκή δοξασία ότι ο ναός καλύπτονταν με 12 θόλους, που συμβόλιζαν τους 12 αποστόλους. Κατά πάσα πιθανότητα όμως ήταν αφιερωμένος στην Παναγία, όπως προκύπτει από το θεματολόγιο των τοιχογραφιών του. Το μοναστήρι ιδρύθηκε με χορηγία του Πατριάρχη Νήφωνος Α΄, μεταξύ 1310-1314, ενώ

Οι Άγιοι Απόστολοι Θεσσαλονίκης, σε καρι-ποστάλ εποχής. The Aghioi Apostoloi Church of Thessaloniki, in a period postcard.

δεύτερος κτήτορας της μονής αναφέρεται ο μοναχός και μαθητής του Νήφωνος Παύλος. Μεταξύ των ετών 1520-1530 ο ναός μετατράπηκε σε τζαμί από τον Cezeri Kasim Paşa, του οποίου πήρε και το όνομα. Ονομαζόταν όμως και Soğuk Su (του κρύου νερού) τζαμί, από το κρύο νερό της παρακείμενης κιστέρνας.

Από το μοναστηριακό συγκρότημα διατηρούνται σήμερα, εκτός από το καθολικό, ο πυλώνας στα νοτιοδυτικά του και η κιστέρνα στα βορειοδυτικά του. Τη σπουδαιότητα του πατριαρχικού ιδρύματος μαρτυρούν, όχι μόνο η μεγάλη του έκταση, αλλά και η λαμπρότητα του αρχιτεκτονήματος και του εσωτερικού διακόσμου του, καθώς και το μέγεθος και η επιμέλεια των υπόλοιπων κτισμάτων. Το καθολικό ανήκει στον τύπο των σύνθετων τετρακιόνιων σταυροειδών εγγεγραμμένων ναών με νάρθηκα και περίστωο στις τρεις πλευρές. Οι αναλογίες του κτιρίου είναι εξαιρετικά αρμονικές και οι όψεις του ποικίλλονται με αψιδώματα, κόγχες και πλίνθινους ημικιονίσκους, ενώ ο κεραμοπλαστικός διάκοσμος, ιδίως στην ανατολική πλευρά, είναι πλουσιότατος. Την κομψότητα του ναού επέτεινε το αρχικό καμπύλο γείσο που περιέτρεχε την κυβική βάση του, ακολουθώντας τους κυματισμούς των τόξων. Στην τουρκοκρατία το γείσο αυτό αντικαταστάθηκε με το σημερινό ευθύγραμμο. Την ίδια εποχή, ο ναός υπέστη και άλλες αλλοιώσεις με βασικότερες την κατάργηση των τριβήλων ανοιγμάτων του εσωνάρθηκα και την κατεδάφιση τού καμπαναριού μπροστά από τη δυτική είσοδο.

Η λαμπρή, ακόμη και στη σημερινή αποσπασματική της κατάσταση, ψηφιδωτή διακόσμηση του ναού πραγματοποιήθηκε χάρη στην πατριαρχική χορηγία του Νήφωνος. Τα ψηφιδωτά των Αγίων Αποστόλων, από τα τελευ-

Άποψη της περιοχής των Λαδάδικων, σε καρτ-ποστάλ των αρχών του $20^{\circ\circ}$ αιώνα. View of the Ladadika district, in a postcard of the early $20^{\circ\circ}$ century.

ταία δείγματα αυτού του είδους της διακόσμησης στο Βυζάντιο, αποτελούν μαζί με τα αντίστοιχα της Μονής της Χώρας και της Παμμακαρίστου στην Κωνσταντινούπολη τις κορυφαίες εκδηλώσεις της τέχνης της παλαιολόγειας περιόδου. Εξίσου υψηλής ποιότητας είναι και οι τοιχογραφίες με τις οποίες

συμπλήρωσε τη διακόσμηση του καθολικού ο ηγούμενος Παύλος, ακολουθώντας το εικονογραφικό πρόγραμμα που κατάρτισε ο Πατριάρχης Νήφων. Μετά την πρόσφατη αποκάλυψη των τοιχογραφιών του καθολικού, η τοιχογράφηση τοποθετείται στο τέλος της δεύτερης δεκαετίας του 14^{ου} αιώνα.

From the PORT MARKET

to AGHIOU DIMITRIOU Street, the WESTERN WALLS and the VARDARI FORT

3rd WALK

Ladadika Quarter (port market) (1)

The area from Koundouriotou Street up to Olympou Diamanti Street (boundary with the Frankish quarter), and from the former Hiou Street to Limnou Street, was known during the period of Turkish rule as Istirá, which means 'market'. Today the area bounded by the streets Koundourioti, Axiou, Averof, Ionos Dragoumi, Edessis, V. Hugo, Tsimiski and Salaminos is what has remained of the port market district; it is known as the Ladadika Quarter and has been designated a protected historic site. In the years of Turkish rule, the same district occupied the area which had once been the site of the Byzantine port of Constantine the Great, but which had by then been filled in and become part of the shore. It was the centre of the city's wholesale trade for many centuries, dealing mainly in oil, spices and other commodities from Egypt, while from the 18th century onwards it became the centre of the grain trade. It retained its distinct character until about 1866, when the port and railway station districts were remodelled and combined and the sea wall was demolished. After the fire of 1856, work began on construction of the Ladadika and part of Frangon Street. It was at this time that the very characteristic new Frankish warehouses were built, with their dark brick and Flemish roofs. After 1982, when the construction of the new port began, the market was extended to the area of the old mole, which was filled in. It was in these areas recovered from the water that the buildings in the eclectic style were built, still to be seen on Averof, Axiou and Votsi Streets. The catastrophic fire of 1917, which destroyed most of the centre of the city, to the east of the Istirá market and the Frankish quarter, spared this part of the market. But a new threat materialized in the shape of the urban plan implemented in 1925 and the subsequent decades, particularly with the widening of Tsimiski and Salaminos Streets. Attempts to save the historic character of the Ladadika quarter began in 1985, when it was declared a protected site of historical interest.

The buildings of the historic banks: Ethniki, Ellados and Ioniki-Laiki (now Alpha Bank) (2)

Gathered close together in the financial and commercial centre of the city (on Tsimiski, Dragoumi and Mitropoleos Sts.), these buildings combine imposing and innovative architecture with the policy and ideology of the financial organizations they represent. The main offices of the Ethniki Bank and the Bank of Greece (Ellados) form a single building complex, constructed in 1928 on behalf of Ethniki Bank by architects A. Valvis and I. Isigonis. This is a characteristic example of inter-war eclecticism. Characteristic features of the facades are the propylon in the Doric order on Tsimiski Street and the tall columns with their Corinthian capitals which support a projecting cornice on Dragoumi and Mitropoleos Streets. Inside, the building is divided into two separate sections, one for each banking organization. In both sections, the main feature is the central trading area, which, in the Bank of Greece section, has retained its original roofing, a cylindrical metal dome. What was originally a branch of the Ioniki Bank (now Alpha Bank), founded in the city in 1916, was housed in the existing building owned by the bank,

Άποψη των Λαδάδικων μετά την αναστήλωση των κτιρίων της περιοχής. View of the Ladadika district, after the restoration of the area's buildings.

constructed in 1929 to plans by architect M. Lykoudis. Its architecture is eclectic in inspiration, with references to various ancient orders, while the interior is predominantly art nouveau in style.

Bank of Thessaloniki (Stoa Malakopi) on Chrimatistiriou Square **(3)** The Bank of Thessaloniki was founded in 1888 by the Allatini brothers, with a stake held by the Lander Bank of Vienna. In 1909, its administration was transferred to Constantinople. The Thessaloniki branch remained operational until 1940. The building, known as Stoa Malakopi, is located in the centre of the old Frankish quarter. It was constructed in 1906-1907, on the grounds of the old Allatini mansion. This two-storey

Η καθολική εκκλησία Θεσσαλουίκης, σε καρτ – ποστάλ τωυ αρχώυ του 20^{ευ} αιώνα.

The Catholic Church of Thessaloniki, in a postcard of the early 20th century.

105

building, designed by architect Vitalliano Poselli, with its two facades with unimpeded views of Chrimatistiriou Square and Vilara Street, was organized around a central space in the full height of the building and lit through a metal pitched roof. The composition of features on the main façade is of particular interest and based on well-known Renaissance models. Finally, the clock in the centre of the pediment stopped at the moment of the major earthquake of 20th June 1978.

Catholic church (4)

In 1742, the city's first Catholic parish church was established by Jesuits, who directed the mission until 1773. In 1783, they were succeeded by the Lazarist order. The church and adjoining consulate were destroyed in the fire of 1839, reconstructed in 1867 and destroyed again in the fire of 1897. Construction of the present church, a three-aisled basilica, began in the same year and was completed in 1900 to plans by Vitaliano Poselli, on the foundations of the earlier church. It suffered severe damage from bombardment in the last war.

Το ιστορικό κτίριο του ξενοδοχείου Βιέννη, που κτίστηκε τη δεκαετία του 1920. The historic building of Vienni Hotel, constructed in the 1920's.

Ο δυτικός Πύργος του Φρουρίου του Βαρδαρίου. The western tower of the Vardari Fort.

Ottoman Bank (formerly the **Frangon National Insurance Fund office**, now the **State Conservatoire**) (5)

The present building was constructed after 1903, on the site of the mansion of Jek Abbott. The engineers Barouh and Amar designed the new building, retaining the façade grid of the earlier building. Repairs and additions were made in line with plans by engineers Pleyber (1921) and Modiano (1924). The main feature in the layout of the building is the internal atrium, which appears closed on the ground floor, with a vaulted glass roof. Its style is neo-baroque with clear French influences.

Delasalle complex (6)

The French-Hellenic college (Delasalle St. Michel), founded in 1888, was originally housed in the large residence of the Sarno family on Frangon St, purchased in 1895. In 1926, this house was demolished and the new building constructed. It consists of two wings meeting at a right angle, where a tower-like construction rises to form the monumental entrance. The third floor is a subsequent addition. The architecture is predominantly neo-Byzantine in style. The building now houses part of the Thessaloniki court system.

Vardari Fort (*Top Hane*) (7)

The fort. located at the south-western corner of the city wall system, was constructed in 1546 by Sultan Suleiman the Magnificent (1520-1566) in order to protect the western flank of the port. The system of fortifications around the city had included on its eastern side part of the western early Christian and Byzantine walls. The rectangular tower at its eastern edge is also known as the Tower of the Relief. This section of the wall has been identified with the Tzerebulon mentioned in Byzantine sources of the 15th century, i.e. the breakwater which closed off on the south-western side the artificial harbour constructed by Constantine the Great in 322-23. At that time, the sea came up almost to the level of where Frangon Street lies in the modern city. The Byzantine port gradually silted up during the period of Turkish rule, creating the area where the Istira market later developed (see above under Ladadika). A Turkish report of 1733 refers to it under the names Top-hane (arsenal tower) and Tamba-hane (tanners' tower). The tower was designed to allow the use of artillery and must have formed part of a programme to modernize the city's fortifications. Various repair and consolidation work was carried out later, the most important project being the one of 1741, when the southern part of the wall facing inwards was broadened by 18 metres, creating an embankment on which three powder magazines were constructed.

Hotel Vienni (8)

The building, which belonged to K. Manolas, was constructed in 1925 to plans by architect G. Kambanellos, at the beginning of Egnatia Street, a neighbourhood which – serving as the gateway to the city from the west – was already beginning to enjoy commercial expansion as early as the 1880's. The façade shows the influence of the eclectic trends of the period, incorporated within the general principles of organization of a neoclassical building.

The Early Christian and Byzantine Wall (on the western side) **(9)** This section of wall has been uncovered along the axis running from the Vardari Fort to Dimokratias Square (Vardari), where the city's main gate to the west the Golden Gate, once stood. This was the starting point for the main road artery of Thessaloniki, the Roman Via Regia or Byzantine Leophoros (avenue), which crossed the city below the level of the modern Egnatia Street. The walls continue beyond Dimokratias Square, along Eirinis Street and as far as Aghiou Dimitriou Street, along the axis of which there was another gate in the western walls, the Lytaia Gate.

Paşa Hamami [Phoenix Baths] (10)

At the junction of Zefyron, Kalvou and P. Karatza Streets, stands the Turkish bathhouse founded by Cezeri Kasim Paşa, Sancakbey of Thessaloniki in around 1520-1530, the same man who converted the Church of Aghion Apostolon into a mosque. The baths, known to the Turks as Paşa Hamami, were originally just for men, but later con-

Η Λυταία Πύλη του δυτικού τείχους της Θεσσαλονίκης, που βρισκόταν στο ύψος της οδού Αγίου Δημητρίου, σε καρτ-ποστάλ των αρχών του 20^ω αιώνα. The Lytaia Gate of the western wall of Thessaloniki, originally located at the intersection with Aghiou Dimitriou Street, in a postcard of the early 20th century.

verted to incorporate facilities for women. They remained in use until 1981.

Church of the Aghioi Apostoloi (11) 🚇

The church, formerly the catholicon of a monastery, owes its present name to the popular belief that it was covered with twelve domes symbolizing the twelve apostles. Yet in all likelihood it was dedicated to the Virgin, as the selection of the subjects of its wall paintings would suggest. The monastery was founded with funds provided by Patriarch Niphon I, between 1310 and 1314, while a second founder Paul, a monk and disciple of Niphon, is also mentioned. Between 1520 and 1530, the church was converted into a mosque by Cezeri Kasim Paşa, whose name it acquired. It was also known as the Soğuk Su Mosque (cold water mosque) from the cold water in an adjacent water cistern.

All that remains of the monastery complex today are the catholicon, the pillar to the south-west and the cistern to the north-west. The importance of the patriarchal foundation is evidenced not only by the size of the grounds, but also by the splendour of the architecture and its internal decoration, as well as by the size and care lavished on the other structures. The catholicon belongs to the type of complex, four-column, cruciform, inscribed churches with narthex and a peristoon on three sides. The building's proportions are exceptionally harmonious and the exterior wall surfaces present a rich variety of arches, conches and brick pilasters, while the ceramic decoration, especially on the eastern side, is extremely rich. The elegance of the church was enhanced by the original curved cornice, which surrounded its cubic base, following the undulations of the arches. At some point during the years of Turkish rule, this was replaced by the current straight pediment. At the same time, the church underwent other modifications, chief among them being the building up of the trilobed openings in the inner narthex and the demolition of the belfry in front of the western entrance.

Even in its current fragmented state, the mosaic decoration is magnificent. It was carried out with funds made available by Patriarch Niphon. The mosaics of the Apostles, among the last examples of this kind of decoration in Byzantium, are, together with their counterparts in the Hora and Pammakaristo Monasteries in Constantinople, among the finest creations of the Palaeologan period. Of equally high quality are the wall paintings added to the decoration of the catholicon by Abbot Paul, following the iconographic programme laid down the Patriarch Niphon. Following the recent discovery of the wall paintings of the catholicon, the decoration of the church has been dated to the end of the second decade of the 14th century.

[&]quot;Η Ανάσταση", ψηφιδωτό των Αγίων Αποστόλων. The Resurrection, a mosaic from the Aghioi Apostoloi Church.